

کاستی‌های لایحه الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۳) از منظر حقوقی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شماره مسلسل: ۱۸۹۳۸
کد موضوعی: ۲۴۰

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

تاریخ انتشار:
۱۴۰۲/۲/۳۰

عنوان گزارش:
کاستی‌های لایحه الحاق برخی مواد به قانون
تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۳)
از منظر حقوقی

نام دفتر:
مطالعات حقوقی (گروه حقوق اقتصادی)

تهیه و تدوین‌کنندگان:
امیرحسین بامتی طوسی، محمدبرزگر خسروی

ناظران علمی:
مهدی عبدالملکی، احمد حکیم جوادی

اظهاری نظرکننده:

—

صفحه آرا:
نرجس امیراحمدی

ویراستار ادبی:
طاهره سیدمحمد

واژه‌های کلیدی:
۱. بودجه‌ریزی
۲. احکام فاقد ماهیت بودجه‌ای
۳. کاستی‌های لایحه الحاق (۳)

فهرست مطالب

۶.....	چکیده.....
۷.....	خلاصه مدیریتی.....
۸.....	مقدمه و محدوده لایحه.....
۱۰.....	۱. تاریخچه لایحه الحاقی ۳.....
۱۱.....	۲. حکم متناظر با هریک از مفاد لایحه الحاقی (۳) در لایحه بودجه ۱۴۰۲.....
۱۳.....	۳. احکام غیربودجه‌ای مندرج در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ که در لایحه الحاقی (۳) نیامده‌اند.....
۱۸.....	جمع‌بندی.....
۱۸.....	منابع و مآخذ.....

کاستی‌های لایحه الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۳) از منظر حقوقی

چکیده

مبتهی بر اصول و قواعد حقوقی به این چالش‌ها، یکی از مهم‌ترین مباحث حقوقی حال حاضر کشور است. به دلیل اهمیت این موضوع، در این پژوهش با روش توصیفی و تحلیلی و با بررسی قوانین و مقررات مربوطه، به این سؤال پاسخ داده می‌شود، چه احکامی در لایحه بودجه کل کشور سال ۱۴۰۲ که فاقد ماهیت بودجه‌ای به‌نظر می‌رسند، در لایحه الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۳) درج نشده‌اند؟ مطابقت مفاد لایحه الحاق (۳) با لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور، گویای آن است که برخی از احکام مندرج در لایحه بودجه مزبور که فاقد ماهیت بودجه‌ای بوده‌اند، در لایحه الحاق (۳) درج نشده‌اند و باید در خصوص الحاق چنین احکامی به لایحه الحاق (۳) تعیین تکلیف شود تا در لوایح بودجه سال‌های آتی نیازی به تکرار آنها نباشد.

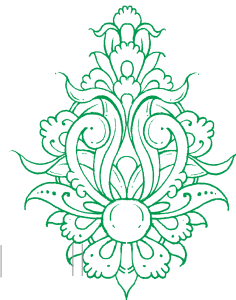
امروزه بودجه به‌عنوان ابزار سیاستگذاری از اهمیت بسزایی برخوردار است. در ایران نیز، بودجه مهم‌ترین سندی است که دولت همه‌ساله به‌موجب اصل پنجاه‌ودوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران برای رسیدگی و تصویب به مجلس شورای اسلامی تقدیم می‌کند. با گذشت نزدیک به یک قرن از پیشینه اجرایی بودجه، اغلب کارشناسان و دست‌اندرکاران بر این باورند که بودجه‌ریزی در ایران با مسائل و مشکلات متعددی روبروست. یکی از مهم‌ترین چالش‌هایی که نظام بودجه‌ریزی در ایران با آن مواجه است، مسئله احکام متنوعی است که قانون بودجه را تبدیل به ترمیم‌کننده کاستی‌های سایر قوانین کرده است. در حال حاضر بودجه دست‌یافتنی‌ترین راه‌حل برای تصویب لوایح و طرح‌های جامانده یا بازمانده از مفاد قوانین کشور است. چرایی تولد این احکام متنوع و متعدد در قوانین بودجه و چگونگی واکنش صحیح و

اصل پنجاه و دوم قانون اساسی است و پیشنهاد داده شد تا تقدیم لایحه احکام دائمی مندرج در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲، با قید فوریت توسط دولت انجام گیرد. در نتیجه، دولت در تاریخ ۱۶/۱۱/۱۴۰۱، لایحه الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت را به مجلس تقدیم کرد.

با توجه به اصل شصت و پنجم قانون اساسی و بند «۳» ماده (۱۳۱) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس، لایحه الحاق برخی از مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۳) باید دارای موادی متناسب با موضوع و عنوان لایحه باشد. بنابراین، احکام مندرج در این لایحه باید اولاً، واجد جنبه مالی باشند و ثانیاً، ماهیت بودجه‌ای نداشته باشند. مطابقت مفاد لایحه الحاق (۳) با لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور، گویای آن است که برخی از احکام مندرج در لایحه بودجه مزبور که فاقد ماهیت بودجه‌ای بوده‌اند، در لایحه الحاق (۳) درج نشده‌اند و باید در خصوص الحاق چنین احکامی به لایحه الحاق (۳) تعیین تکلیف شود تا در لوایح بودجه سال‌های آتی نیازی به تکرار آنها نباشد. بنابراین، در این گزارش، ضمن احصاء آن دسته از احکامی که در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲، فاقد ماهیت بودجه‌ای بوده و در لایحه الحاق (۳) درج نشده است، بر این نکته تأکید می‌شود که درج اینگونه احکام در لایحه الحاق (۳) به جهت جلوگیری از رویه‌های ناصواب، لازم است.

نقش پارلمان در بررسی و تصویب بودجه در قانون اساسی و قوانین موضوعه مشخص شده است، اما کیفیت ایفای این نقش با چگونگی تهیه و تنظیم بودجه و اطلاعاتی که در اختیار قانونگذار قرار می‌گیرد، بستگی دارد. یکی از مهم‌ترین چالش‌هایی که نظام بودجه‌ریزی در ایران با آن مواجه است، مسئله احکام متنوعی است که قانون بودجه را تبدیل به ترمیم‌کننده کاستی‌های سایر قوانین کرده است. چرایی تولد این احکام متنوع و متعدد در قوانین بودجه و چگونگی واکنش صحیح و مبتنی بر اصول و قواعد حقوقی به این چالش‌ها، یکی از مهم‌ترین مباحث حقوقی حال حاضر کشور است. دولت لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور را در قالب جدیدی ارائه کرد. این لایحه مشتمل بر تبصره‌هایی بود که از آنها در احکام لایحه تعبیر به «احکامی که قابلیت دائمی شدن دارند» شد و بند «و» تبصره «۲۰» لایحه نیز مقرر می‌داشت که اجرای احکام مندرج در این قانون در خصوص احکام یکساله، مربوط به سال ۱۴۰۲ بوده و سایر احکام دارای ماهیت دائمی تحت عنوان قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۳)، تازمانی که توسط قوانین دیگر نسخ نشده، دارای اعتبار است. مرکز پژوهش‌های مجلس در گزارش خود با شماره مسلسل ۲۴۰۱۸۶۸۹، این عملکرد دولت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور را بررسی کرد و به این نتیجه رسید که بند «و» تبصره «۲۰» لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ و شیوه ارائه لایحه مزبور که متضمن احکام دائمی است، مغایر

مقدمه و محدوده لایحه

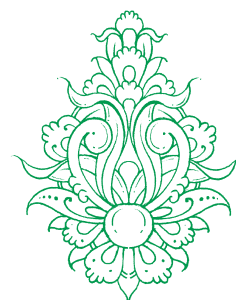
بودجه در دنیای امروز مهم‌ترین ابزار سیاستگذاری دولت‌ها و جامع‌ترین بیان برای تعیین اولویت‌های عمومی محسوب می‌شود. سال‌هاست که نظام تقنینی کشور مبتلا به یک رویه ناصواب شده که از دریچه علم حقوق، فاقد وجاهت علمی است. فقدان یک سازوکار مطلوب در حوزه قانونگذاری در خصوص بودجه، سبب شده است تا از یکسو شاهد کاستی‌ها و پیامدهای نامطلوب و رو به تزايد در مدیریت بخش عمومی باشیم و از سوی دیگر، امکان اصلاح کارآمد در حوزه قانونگذاری نیز به کلافی سردرگم تبدیل شود. بنابراین، آسیب‌شناسی و طرح مسائل و چالش‌های بودجه‌ریزی در ایران، یکی از مهم‌ترین راهبردهای پژوهشی در حال حاضر محسوب می‌شود؛ زیرا با شناخت دقیق چالش‌ها می‌توان به دنبال گره‌گشایی از مسائل بود.

قانونگذار اساسی در اصل پنجاه و دوم قانون اساسی مقرر کرده است که بودجه سالیانه کل کشور از طرف دولت تهیه و برای رسیدگی و تصویب به مجلس شورای اسلامی تسلیم شود. به تصریح این اصل و براساس رویه شورای نگهبان، بودجه یکساله است و احکام آن صرفاً برای یکسال معتبر هستند. همچنین ذات بودجه، دلالت بر محدود به زمان بودن آن دارد. همچنین ماده (۱) قانون محاسبات عمومی کشور مصوب سال ۱۳۶۶، بودجه کل کشور را تعریف کرده است که براساس آن، بودجه باید فاقد احکام دائمی و غیر بودجه‌ای باشد. سال‌هاست که عمده وقت مجلس شورای اسلامی، صرف رسیدگی، تصویب و بعضاً اصلاح احکام سالیانه متنوع و متعدد بودجه (که شامل ماده واحده و تبصره‌ها است) می‌شود. این در حالی است که به لحاظ اهمیت، احکام بودجه نسبت به ارقام بودجه در مرتبه پایین‌تری قرار می‌گیرند. این‌گونه است که برخی از متخصصان این حوزه، تبصره‌های بودجه را به خاکریز ارقام تعبیر کرده‌اند.

تذکر شورای نگهبان ناظر بر لزوم آوردن برخی احکام در قوانینی به غیر از قانون بودجه، باعث شد تا ایده گردآوری و پالایش این احکام، تحت عنوان قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷، قانون الحاق مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۱) مصوب ۱۳۸۴/۷/۱۵ و قانون الحاق برخی از مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب ۱۳۹۳/۱۲/۲۴ به وجود آید. [۱]

علی‌رغم آنکه تهیه، تدوین و وضع احکام در قوانین بودجه باید جهت نیل به اهداف مندرج در برنامه‌های میان‌مدت توسعه باشد و از این رو باید به صورت موردی و کوتاه‌مدت در طی سال مالی، مورد نظر قانونگذار قرار گیرد، شاهد آن هستیم که لوایح ارسالی از سوی دولت، حاوی احکامی است که از فقدان این ویژگی رنج می‌برد. بنابراین در حال حاضر بودجه‌ریزی در ایران، نیازمند تغییراتی اساسی در رویه‌هاست تا از این رهگذر بتوان به نتایجی مطلوب دست یافت.

طبق اصل شصت و پنجم قانون اساسی، ترتیب رسیدگی به لوایح براساس آیین‌نامه داخلی مجلس صورت می‌گیرد. براساس بند «۳» ماده (۱۳۱) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی، لوایح قانونی که از طرف دولت به مجلس پیشنهاد می‌شوند، باید دارای موادی متناسب با اصل موضوع و عنوان لایحه باشند. برای مثال در لایحه بودجه، علی‌القاعده باید احکامی آورده شوند که متناسب با عنوان لایحه و سالیانه باشند؛ احکامی که دائمی هستند، نباید در لایحه بودجه ذکر شوند. [۲] تولد

قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۱) و قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) و حکم بند «و» تبصره «۲۰» لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور مبنی بر لحاظ شدن احکام دارای ماهیت دائمی تحت عنوان قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۳)، نشان‌دهنده یک اشکال مستمر در نظام بودجه‌ریزی کشور است.

توضیح آنکه، درج احکام دائمی و یا دارای ماهیت غیربودجه‌ای در لوایح بودجه، به جهت عدم اجرای فرایند رسیدگی که در خصوص سایر لوایح و طرح‌های قانونی در مجلس اجرا می‌شود و به تعبیر دقیق‌تر، سرعت بخشی به فرایند تصویب احکام مزبور، پیش از انقلاب نیز مسبوق به سابقه بود. [۳] این رویه منجر به تولید تبصره‌های دائمی بودجه شد و برای نمونه شاهد تصویب قانونی با عنوان قانون اصلاح تبصره «۷۲» دائمی قانون بودجه اصلاحی سال ۱۳۵۲ و بودجه سال ۱۳۵۳ کل کشور مصوب ۱۳۷۹/۱۱/۳۰ بوده‌ایم. مجلس جهت اصلاح این رویه، اقدام به تصویب قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب سال ۱۳۸۰ به عنوان قانون آزمایشی و قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۱) مصوب سال ۱۳۸۴ و قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب سال ۱۳۹۳ کرد. با وجود این، فرایند ارائه احکام دائمی و یا دارای ماهیت غیربودجه‌ای، در ضمن لوایح و قوانین بودجه ادامه دارد.

با توجه به اصل شصت و پنجم قانون اساسی و بند «۳» ماده (۱۳۱) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس، لایحه الحاق برخی از مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۳) باید دارای موادی متناسب با موضوع و عنوان لایحه باشد. بنابراین، احکام مندرج در این لایحه باید اولاً، واجد جنبه مالی باشند و ثانیاً، ماهیت بودجه‌ای نداشته باشند.

۱. تاریخچه لایحه الحاق (۳)

مستقل احکام و ارقام تقدیم مجلس شود. بر این اساس، لازم است تا بخش احکام لایحه بودجه صرفاً با درج احکام بودجه‌ای تعریف شده در ماده (۱۸۲) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس اصلاحی سال ۱۴۰۱، تهیه و تصویب شود. در نتیجه، دولت در لوایح بودجه سال‌های آتی مجاز به درج احکام غیربودجه‌ای نخواهد بود.

با توجه به موارد فوق، دولت همان‌بخش از احکام با قابلیت دائمی شدن لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ را در قالب لایحه الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۳) در تاریخ ۱۶/۱۱/۱۴۰۱ جهت بررسی و تصویب به مجلس ارسال کرد و البته از ابتدا مشخص نبود که در این لایحه، معیار تفکیک احکام با قابلیت دائمی شدن از احکام سالیانه چه بوده است؟

در این گزارش، ابتدا حکم متناظر با هریک از مفاد لایحه الحاق (۳) را در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ تعیین می‌کنیم و سپس، احکام غیربودجه‌ای مندرج در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ که در لایحه الحاق (۳) نیامده‌اند، احصا می‌شوند تا در خصوص الحاق آنها در لایحه الحاق (۳) تصمیم‌گیری شود؛ زیرا اصولاً این دسته از احکام باید در لایحه الحاق (۳) درج می‌شدند، زیرا قابلیت درج در بخش احکام لویحه بودجه سال‌های بعد را ندارند.

دولت لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور را در قالب جدیدی ارائه کرد. این لایحه مشتمل بر تبصره‌هایی بود که از آنها در احکام لایحه تعبیر به «احکامی که قابلیت دائمی شدن دارند» شد و بند «و» تبصره «۲۰» لایحه نیز مقرر می‌داشت که اجرای احکام مندرج در این قانون در خصوص احکام یکساله، مربوط به سال ۱۴۰۲ بوده و سایر احکام دارای ماهیت دائمی تحت عنوان قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۳)، تا زمانی که توسط قوانین دیگر نسخ نشده، دارای اعتبار است. مرکز پژوهش‌های مجلس در گزارش خود با شماره مسلسل ۱۸۶۸۹/۲۴۰، این عملکرد دولت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور را بررسی کرد و به این نتیجه رسید که بند «و» تبصره «۲۰» لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ و شیوه‌ارائه لایحه مزبور که متضمن احکام دائمی است، مغایر اصل پنجاه و دوم قانون اساسی است و پیشنهاد داده شد تا تقدیم لایحه احکام دائمی مندرج در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲، با قید فوریت توسط دولت انجام گیرد. مجلس شورای اسلامی نیز در رسیدگی و تصویب لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ با توجه به جوانب امر، تمامی احکام لایحه را با قید سالیانه بودن به تصویب رساند.^۱

از سوی دیگر، براساس ماده (۱۸۲) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس اصلاحی سال ۱۴۰۱، لایحه بودجه سال‌های آتی باید در دو بخش

۱. بند «ز» تبصره «۲۰» قانون بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور: «ز- اجرای احکام مندرج در این قانون مربوط به سال ۱۴۰۲ است...».

۲. ماده (۱۸۲) دولت موظف است لایحه بودجه سالیانه کل کشور را در دو بخش به ترتیب زیر به مجلس تقدیم کند:

الف) ماده واحده مشتمل بر: ... فقط احکامی قابل درج در ماده واحده است، که اثر مستقیم بر منابع یا مصارف بودجه دارد، یا برای تأمین مالی بخشی از وظایف قانونی دولت از جمله گسترش سرمایه‌گذاری، حمایت از اشتغال و ازدواج، ترویج فرزندآوری و تأمین مسکن نیازمندان از محل‌هایی غیر از بودجه عمومی دولت، در نظر گرفته شده باشد...

ب) جداول تفصیلی مشتمل بر ارقام بودجه: ... در این بخش فقط به ارقام و اعداد جداول بدون تفکیک کلیات و جزئیات رسیدگی می‌شود و هیچ حکمی در این مرحله قابل بررسی و تصویب نیست ...

۲. حکم متناظر با هریک از مفاد لایحه الحاق (۳) در لایحه بودجه ۱۴۰۲

در جدول زیر تناظر یک به یک لایحه الحاق (۳) با لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ مشخص شده است:

ردیف	احکام لایحه الحاق (۳)	احکام لایحه بودجه سال ۱۴۰۲
۱	ماده (۱) لایحه الحاق (۳)	بند «ل» تبصره «۱» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۲	ماده (۲) لایحه الحاق (۳)	بند «م» تبصره «۱» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۳	ماده (۳) لایحه الحاق (۳)	بند «ح» تبصره «۲» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۴	ماده (۴) لایحه الحاق (۳)	بند «ط» تبصره «۲» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۵	ماده (۵) لایحه الحاق (۳)	بند «ی» تبصره «۲» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۶	ماده (۶) لایحه الحاق (۳)	بند «ک» تبصره «۵» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۷	ماده (۷) لایحه الحاق (۳)	بند «ل» تبصره «۵» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۸	ماده (۸) لایحه الحاق (۳)	بند «م» تبصره «۵» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۹	ماده (۹) لایحه الحاق (۳)	بند «س» تبصره «۶» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۱۰	ماده (۱۰) لایحه الحاق (۳)	بند «ع» تبصره «۶» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۱۱	ماده (۱۱) لایحه الحاق (۳)	قسمت پایانی بند «ع» تبصره «۶» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۱۲	ماده (۱۲) لایحه الحاق (۳)	بند «ف» تبصره «۶» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۱۳	ماده (۱۳) لایحه الحاق (۳)	بند «ص» تبصره «۶» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۱۴	ماده (۱۴) لایحه الحاق (۳)	بند «ق» تبصره «۶» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۱۵	ماده (۱۵) لایحه الحاق (۳)	بند «ر» تبصره «۶» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۱۶	ماده (۱۶) لایحه الحاق (۳)	قسمت پایانی بند «ر» تبصره «۶» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۱۷	ماده (۱۷) لایحه الحاق (۳)	بند «ش» تبصره «۶» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۱۸	ماده (۱۸) لایحه الحاق (۳)	بند «ت» تبصره «۶» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۱۹	ماده (۱۹) لایحه الحاق (۳)	بند «ث» تبصره «۶» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۲۰	ماده (۲۰) لایحه الحاق (۳)	بند «خ» تبصره «۶» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۲۱	ماده (۲۱) لایحه الحاق (۳)	بند «ذ» تبصره «۶» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۲۲	ماده (۲۲) لایحه الحاق (۳)	بند «ض» تبصره «۶» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۲۳	ماده (۲۳) لایحه الحاق (۳)	بند «ظ» تبصره «۶» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۲۴	ماده (۲۴) لایحه الحاق (۳)	قسمت پایانی بند «ظ» تبصره «۶» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور

ردیف	احکام لایحه الحاق (۳)	احکام لایحه بودجه سال ۱۴۰۲
۲۵	ماده (۲۵) لایحه الحاق (۳)	بند «ی» تبصره «۷» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۲۶	ماده (۲۶) لایحه الحاق (۳)	بند «ک» تبصره «۷» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۲۷	ماده (۲۷) لایحه الحاق (۳)	بند «ل» تبصره «۷» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۲۸	ماده (۲۸) لایحه الحاق (۳)	بند «م» تبصره «۷» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۲۹	ماده (۲۹) لایحه الحاق (۳)	بند «ن» تبصره «۷» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۳۰	ماده (۳۰) لایحه الحاق (۳)	بند «س» تبصره «۷» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۳۱	ماده (۳۱) لایحه الحاق (۳)	بند «ز» تبصره «۸» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۳۲	ماده (۳۲) لایحه الحاق (۳)	بند «ح» تبصره «۸» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۳۳	ماده (۳۳) لایحه الحاق (۳)	بند «ط» تبصره «۸» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۳۴	ماده (۳۴) لایحه الحاق (۳)	بند «ی» تبصره «۸» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۳۵	ماده (۳۵) لایحه الحاق (۳)	بند «ک» تبصره «۸» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۳۶	ماده (۳۶) لایحه الحاق (۳)	بند «ل» تبصره «۸» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۳۷	ماده (۳۷) لایحه الحاق (۳)	بند «م» تبصره «۸» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۳۸	ماده (۳۸) لایحه الحاق (۳)	بند «ن» تبصره «۸» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۳۹	ماده (۳۹) لایحه الحاق (۳)	بند «س» تبصره «۸» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۴۰	ماده (۴۰) لایحه الحاق (۳)	بند «ع» تبصره «۸» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۴۱	ماده (۴۱) لایحه الحاق (۳)	بند «ف» تبصره «۸» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۴۲	ماده (۴۲) لایحه الحاق (۳)	بند «ی» تبصره «۹» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۴۳	ماده (۴۳) لایحه الحاق (۳)	بند «ک» تبصره «۹» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۴۴	ماده (۴۴) لایحه الحاق (۳)	بند «ل» تبصره «۹» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۴۵	ماده (۴۵) لایحه الحاق (۳)	بند «م» تبصره «۹» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۴۶	ماده (۴۶) لایحه الحاق (۳)	بند «ه» تبصره «۱۰» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۴۷	ماده (۴۷) لایحه الحاق (۳)	بند «و» تبصره «۱۰» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۴۸	ماده (۴۸) لایحه الحاق (۳)	بند «ز» تبصره «۱۰» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۴۹	ماده (۴۹) لایحه الحاق (۳)	بند «ح» تبصره «۱۰» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۵۰	ماده (۵۰) لایحه الحاق (۳)	بند «ط» تبصره «۱۰» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۵۱	ماده (۵۱) لایحه الحاق (۳)	بند «ی» تبصره «۱۰» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۵۲	ماده (۵۲) لایحه الحاق (۳)	بند «ک» تبصره «۱۰» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور

ردیف	احکام لایحه الحاق (۳)	احکام لایحه بودجه سال ۱۴۰۲
۵۳	ماده (۵۳) لایحه الحاق (۳)	بند «ی» تبصره «۱۱» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۵۴	ماده (۵۴) لایحه الحاق (۳)	بند «ک» تبصره «۱۱» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۵۵	ماده (۵۵) لایحه الحاق (۳)	قسمت پایانی بند «ک» تبصره «۱۱» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۵۶	ماده (۵۶) لایحه الحاق (۳)	بند «ل» تبصره «۱۱» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۵۷	ماده (۵۷) لایحه الحاق (۳)	بند «م» تبصره «۱۱» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۵۸	ماده (۵۸) لایحه الحاق (۳)	بند «ز» تبصره «۱۵» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۵۹	ماده (۵۹) لایحه الحاق (۳)	بند «ح» تبصره «۱۵» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۶۰	ماده (۶۰) لایحه الحاق (۳)	بند «ط» تبصره «۱۵» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۶۱	ماده (۶۱) لایحه الحاق (۳)	بند «ی» تبصره «۱۵» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۶۲	ماده (۶۲) لایحه الحاق (۳)	بند «ط» تبصره «۱۷» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۶۳	ماده (۶۳) لایحه الحاق (۳)	بند «ی» تبصره «۱۷» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۶۴	ماده (۶۴) لایحه الحاق (۳)	بند «ک» تبصره «۱۷» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۶۵	ماده (۶۵) لایحه الحاق (۳)	بند «ل» تبصره «۱۷» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۶۶	ماده (۶۶) لایحه الحاق (۳)	بند «و» تبصره «۱۹» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۶۷	ماده (۶۷) لایحه الحاق (۳)	بند «ز» تبصره «۱۹» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۶۸	ماده (۶۸) لایحه الحاق (۳)	بند «ح» تبصره «۱۹» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۶۹	ماده (۶۹) لایحه الحاق (۳)	بند «الف» تبصره «۲۰» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۷۰	ماده (۷۰) لایحه الحاق (۳)	بند «ب» تبصره «۲۰» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور
۷۱	ماده (۷۱) لایحه الحاق (۳)	بندهای «ج» و «د» تبصره «۲۰» لایحه بودجه ۱۴۰۲ کل کشور

۳. احکام غیر بودجه‌ای مندرج در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ که در لایحه الحاق (۳) نیامده‌اند

خلاصه مغایرت‌ها با اسناد بالادستی و قوانین موضوعه از سوی معاونت قوانین مجلس شورای اسلامی تهیه و تدوین شده است، بند «و» تبصره «۱» لایحه بودجه کل کشور سال ۱۴۰۲، مغایر اصل پنجاه و دوم قانون اساسی اعلام شده است. با این حال، بند مورد اشاره از لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ حذف نشد و در حال حاضر با همین عنوان در قانون بودجه کل کشور سال ۱۴۰۲ درج شده است. احکام دارای ماهیت غیر بودجه‌ای مندرج در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ که در لایحه الحاق (۳) نیامده‌اند به شرح ذیل هستند:

صرفنظر از اینکه در خصوص احکام دارای ماهیت بودجه‌ای، باید معیارهایی به‌طور دقیق و شفاف احصا شود، باید گفت که مطالعات [۴] حاکی از آن است که برخی از احکام مندرج در لایحه سال ۱۴۰۲ بودجه کل کشور که تحت عنوان «بخش اول احکام یکساله» آورده شده بودند، فاقد ماهیت بودجه‌ای بوده و بنابراین باید در لایحه الحاق (۳) لحاظ می‌گردید. برای نمونه، در گزارشی که تحت عنوان «بررسی کارشناسی احکام گزارش کمیسیون تلفیق بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور:

۱.

ردیف	عنوان بند و تبصره	متن
۱	بند «و» تبصره «۱»	وزارت نفت از طریق شرکت‌های دولتی تابعه ذی‌ربط موظف است مابه‌التفاوت بهای خوراک نفت خام و میعانات گازی پالایشگاه‌ها و شرکت‌های پتروشیمی و فرآورده‌های نفتی دریافتی خریداری شده از آنها را از طریق گشایش اعتبارات اسنادی (ال سی ریالی و ارزی) دریافت نماید.
۲	بند «ب» تبصره «۲»	سازمان برنامه‌بودجه کشور با رعایت اصل یکصدوسی‌وهشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و رعایت سیاست‌های کلی برنامه هفتم، حداکثر تا پایان خردادماه سال ۱۴۰۲ مکلف است با همکاری وزارت امور اقتصادی و دارایی و سازمان اداری و استخدامی کشور آیین‌نامه انتظام بخشی و شفاف‌سازی و ضابطه‌مند نمودن درآمدها و هزینه‌های شرکت‌های دولتی را از جمله نحوه تشکیل مجامع عمومی/ شورای عالی و بررسی صورت‌های مالی و ثبت اطلاعات در سامانه یکپارچه شرکت‌های دولتی و ثبت اطلاعات نیروی انسانی و حقوق و مزایای کارکنان در سامانه سازمان اداری و استخدامی مبتنی بر تکالیف قانونی، تدوین و به تصویب هیئت وزیران برساند.
۳	بند «ج» تبصره «۲»	در مواردی که مطابق این قانون، دولت سهام یا سهم‌الشرکه خود در شرکت‌های دولتی را واگذار می‌کند، اشخاص دریافت‌کننده سهام به نمایندگی از دولت، سهام موصوف را به فروش رسانده و پس از واریز وجوه آن به خزانه، به مصرف مشخص‌شده در جزء «۲» بند «د» سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهارم قانون اساسی خواهد رسید.
۴	بند «د» تبصره «۲»	به وزارت امور اقتصادی و دارایی اجازه داده می‌شود به منظور حمایت از سهام‌داران خرد در برابر مخاطرات بازار سرمایه، تا یکصدوپنجاه هزار میلیارد (۱۵۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال از سهام دولت در شرکت‌ها را در اختیار صندوق تثبیت بازار سرمایه قرار دهد. ^۱
۵	بند «ز» تبصره «۲»	بانک‌های دولتی موظفند نسب به فروش اموال مازاد خود به تشخیص رئیس مجمع عمومی اقدام نمایند. همچنین به این بانک‌ها اجازه داده می‌شود با تصویب هیئت وزیران در طرح‌های مهم و راهبردی کشور، سرمایه‌گذاری نمایند.
۶	بند «ه» تبصره «۵»	وزارت امور اقتصادی و دارایی مجاز است از کلیه روش‌های انتشار اولیه اوراق از جمله تحویل اوراق به طلبکاران، عرضه تدریجی، حراج، فروش اوراق به کسر (کمتر از قیمت اسمی) و پذیره‌نویسی در بازارها استفاده کند.
۷	بند «ز» تبصره «۶»	بانک مرکزی، کلیه بانک‌ها، مؤسسات اعتباری، صندوق‌های قرض‌الحسنه، شهرداری‌ها، پلیس راهور فراجا و سازمان ثبت اسناد و املاک کشور مکلفند حداکثر تا پایان اردیبهشت‌ماه راه‌اندازی خدمات برخط (وب‌سرویس) اطلاعات مورد درخواست سازمان امور مالیاتی کشور برای سال ۱۴۰۲ و سنوات قبل را در اختیار این سازمان قرار دهند. مراجع و مقامات مسئول در صورت تخلف از این حکم علاوه بر مسئولیت تضامنی با مودی در پرداخت مالیات، مشمول محرومیت ماده (۲۰۲) قانون مالیات‌های مستقیم خواهند بود.
۸	بند «ح» تبصره «۶»	سازمان امور مالیاتی کشور مکلف است در مورد اشخاص موضوع بندهای «ط»، «ه»، «ک»، «د»، «ی»، «ح» و فعالیتهای قرآنی موضوع بند «ل» ماده (۱۳۹) قانون مالیات‌های مستقیم که به‌علت عدم تسلیم اظهارنامه مالیاتی و یا دفاتر و اسناد و مدارک حسب مورد برای عملکرد سال‌های ۱۳۹۰ لغایت ۱۳۹۹ مشمول برخورداری از معافیت یا نرخ صفر مالیاتی نشده‌اند، با دریافت اظهارنامه مالیاتی و دفاتر و اسناد و مدارک در سال ۱۴۰۲، نسبت به اعمال معافیت یا نرخ صفر مالیاتی برای مواردی که تمام مالیات هر سال از سال‌های مذکور آنها کلاً پرداخت نشده است، اقدام و کلیه جرائم پرداخت نشده (اعم از قابل بخشودگی و غیرقابل بخشودگی) اشخاصی که نسبت به پرداخت مالیات اقدام نکرده‌اند مورد بخشودگی قرار دهد.

۱. میزان حمایت مندرج در بند «د» تبصره (۲) تخصیص اعتبار بوده فلذا دارای ماهیت بودجه‌ای است، لکن اجازه به وزارت امور اقتصادی و دارایی مبنی بر حمایت از سهام‌داران خرد، قابلیت این را دارد که به صورت حکمی دائمی در قانون درج شود. فلذا پیشنهاد می‌شود که متن بدین صورت اصلاح شود: «به وزارت امور اقتصادی و دارایی اجازه داده می‌شود به منظور حمایت از سهام‌داران...»

ردیف	عنوان بند و تبصره	متن
۹	بند «ی» تبصره «۶»	شرکت‌های ایرانی طرف قرارداد با شرکت‌های خارجی که کالا و خدمات مورد نیاز شرکت‌های پیمانکاری خارجی را در طرح‌های مورد تعهد طرف خارجی، تأمین می‌نمایند با تصویب شورای اقتصاد، مشمول تبصره «۳» ماده (۱۰) قانون مالیات بر ارزش افزوده- مصوب ۱۴۰۰ - می‌باشند.
۱۰	بند «ج» تبصره «۷»	به‌منظور ارتقای بهره‌وری و کاهش هزینه‌های دولت و افزایش رضایت‌مندی مردم، تمام دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری و ماده (۲۹) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه، نهادهای عمومی غیردولتی و سایر دستگاه‌های دارای ردیف در قوانین بودجه سنواتی، مکلفند ضمن ارائه کلیه خدمات خود از طریق پنجره ملی خدمات دولت هوشمند تا آبان‌ماه سال ۱۴۰۲، با بهینه‌سازی فرایندها، حداقل بیست درصد (۲۰٪) خدمات منتخب خود را تا پایان دی‌ماه ۱۴۰۲ به‌صورت هوشمند به‌گونه‌ای ارائه نمایند که تمام مراحل درخواست تا دریافت خدمت به‌صورت آنی، برخط، بدون دخالت عامل انسانی و بدون اخذ هرگونه مدرک از متقاضی خدمت با استفاده کامل از داده و اطلاعات ملی موضوع قانون مدیریت داده‌ها و اطلاعات ملی انجام گردد. ۱. دستگاه‌های اجرایی مذکور مکلفند تا پایان آذرماه ۱۴۰۲ کلیه استعلاماتی که توسط سایر دستگاه‌ها از آنها انجام می‌شود را به‌صورت برخط و آنی از طریق مرکز ملی تبادل اطلاعات در اختیار دستگاه متقاضی قرار دهند. آیین‌نامه اجرایی این بند مشتمل بر خدمات مشمول هر دستگاه، نحوه بهینه‌سازی فرایندها، نحوه برخط‌سازی استعلامات، ظرف مدت دو ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون توسط وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات با همکاری سازمان اداری و استخدامی کشور پیشنهاد و به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.
۱۱	بند «د» تبصره «۷»	به‌منظور بهره‌گیری از منابع ملی برای سرعت‌بخشی به توسعه شبکه ملی اطلاعات، دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۲۹) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی مکلف هستند با اعلام وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات در مکان‌های مورد نیاز، ابنیه و زیرساخت‌های مازاد خود از قبیل تیرهای انتقال، مسیرهای ارتباطی زمینی و زیرزمینی، مجرا (داکت)ها و فضاهای مناسب نصب تجهیزات ارتباطی خود را وفق تعرفه‌های مصوب کمیسیون تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی در اختیار کارور (اپراتور)های مخابراتی قرار دهند.
۱۲	بند «ه» تبصره «۷»	دولت موظف است سهم پانزده درصدی (۱۵٪) حقوق دولتی معادن را هر سه ماه یکبار به خزانه معین استان واریز نماید و با اولویت شهرستانی که معدن در آن قرار دارد جهت توسعه زیرساخت‌های آن و رفع آسیب‌های محیط زیستی اختصاص و گزارش آن را به مجلس ارائه کند. همچنین در جهت اجرای قانون پرداخت یک درصد (۱٪) از فروش معادن بابت اصلاح خرابی‌های وارده به منابع طبیعی و عوارض محیط زیستی گزارش اقدامات صورت گرفته را هر دو ماه یکبار به مجلس ارائه دهد.
۱۳	بند «و» تبصره «۷»	وزارت صنعت، معدن و تجارت مکلف است با معرفی بنیاد شهید و امور ایثارگران به جانبازان بالای هفتاد درصد (۷۰٪) که در سنوات گذشته از تسهیلات ماده (۴۵) قانون جامع ایثارگران استفاده ننموده‌اند، مجوز واردات یک دستگاه خودرو متناسب با وضعیت جانبازی ایثارگر با رعایت قوانین و مقررات ارائه نماید. درخصوص سایر مشمولین ماده (۴۵) قانون مذکور از محل تسهیلات قرض‌الحسنه تبصره «۱۶» این قانون برای خرید خودرو داخلی اقدام می‌گردد.
۱۴	جزء «۲» بند «ب» تبصره «۱۰»	صندوق تأمین خسارت‌های بدنی مکلف است دیه زندانیان حوادث رانندگی غیرعمد را که به‌دلیل هرگونه محدودیت سقف تعهدات شرکت‌های بیمه و صندوق مذکور در زندان به‌سر می‌برند و قبل از لازم‌الاجرا شدن قانون بیمه اجباری خسارات وارده شده به شخص ثالث در اثر حوادث ناشی از وسایل نقلیه، زندانی شده‌اند، تأمین کند تا پس از معرفی ستاد دیه کشور به‌صورت بلعوض نسبت به آزادی آنها اقدام شود.

متن	عنوان بند و تبصره	ردیف
<p>فرماندهی انتظامی جمهوری اسلامی ایران مکلف است از ابتدای سال ۱۴۰۲ سامانه تعویض پلاک انواع خودرو و موتورسیکلت را به‌نحوی ایجاد نماید که تمامی مراحل نقل و انتقال مالکیت به‌صورت برخط انجام و مراجعه حضوری اشخاص صرفاً برای احراز هویت فرد، اصالت خودرو و فک و نصب پلاک باشد. در این راستا فرماندهی انتظامی موظف است پلاک را صرفاً از طریق مؤسسات مجاز و صاحب صلاحیت غیردولتی تعویض و تعرفه مندرج در جدول شماره (۱۶) این قانون را از متقاضی دریافت و سهم مؤسسه ذی‌ربط را به‌طور مستقیم پرداخت و مابقی را به ردیف درآمدی ۱۴۰۱۱۴ جدول شماره (۵) این قانون نزد خزانه‌داری کل کشور واریز نماید. فرماندهی انتظامی جمهوری اسلامی ایران موظف به اعلام جزئیات دریافتی به متقاضیان است.</p>	<p>بند «د» تبصره «۱۰»</p>	<p>۱۵</p>
<p>دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۲۹) قانون برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (به‌استثنای اماکن نظامی و امنیتی نیروهای مسلح، وزارت اطلاعات و سازمان انرژی اتمی) مکلفند اطلاعات اموال غیرمنقول، انفال و اموال تملیکی که به‌عنوان مالک، بهره‌بردار، متولی و نماینده دولت در اختیار دارند را در سامانه سادا ثبت و تکمیل نمایند. دستگاه‌های اجرایی دارای اطلاعات مکانی و توصیفی از جمله سازمان نقشه‌برداری، سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، وزارت جهاد کشاورزی، شرکت‌ها و سازمان‌های تابعه وزارت نیرو، سازمان ثبت اسناد و املاک کشور، سازمان ملی زمین و مسکن، شهرداری‌ها و شرکت ملی پست مکلفند اطلاعات توصیفی یا مکانی مورد نیاز وزارت امور اقتصادی و دارایی را در اختیار این وزارتخانه قرار دهند.</p> <p>۱. پرداخت اعتبارات طرح‌های تعمیرات اساسی و ماشین‌آلات و تجهیزات، هزینه آب و برق در سال ۱۴۰۲ و همچنین هرگونه پرداخت برای تجهیز، نگهداری و سایر هزینه‌ها از محل درآمدهای اختصاصی، سایر منابع و یا اعتبارات و منابع شرکت‌های دولتی برای موارد ثبت نشده در سامانه سادا ممنوع است. ذی‌حسابان دستگاه‌های اجرایی مکلف به رعایت این حکم بوده و عدم اجرای آن به‌منزله تصرف غیرقانونی در اموال و وجوه دولتی تلقی می‌گردد.</p> <p>۲. اعتبارات لازم برای شناسایی و مستندسازی اموال غیرمنقول دولت، از جمله برون‌سپاری برداشت اطلاعات، پاداش اشخاص مؤثر در شناسایی اموال غیرمنقول، پرداخت عوارض، تهیه نقشه، حق‌الزحمه کارشناس، هزینه‌های ثبتی و سایر موارد از محل ردیف ذی‌ربط ذیل سر فصل ۵۵۰۰۰۰ جدول شماره (۹) این قانون قابل پرداخت است.</p>	<p>بند «ز» تبصره «۱۱»</p>	<p>۱۶</p>
<p>وزارت نفت از طریق شرکت‌های تابعه موظف است نسبت به توزیع گاز مایع و نفت سفید به مصرف کنندگانی که به شبکه سراسری گاز طبیعی دسترسی ندارند و یا در مقطعی از سال با تشخیص وزارت نفت امکان تحویل گاز طبیعی به آنها وجود ندارد و مجبور به استفاده از سوخت مایع می‌باشند، از طریق سامانه درخواست فرآورده‌های نفتی (سدف) یا کارت الکترونیک اقدام نماید. همچنین وزارت راه و شهرسازی با همکاری وزارت نفت و وزارت کشور و پلیس راهور و سایر دستگاه‌های مربوط موظفند تا پایان سال ۱۴۰۲ نسبت به اجرای حداقل پنجاه درصد (۵۰٪) سامانه پایش هوشمند تردد ناوگان (سپهتن) برای ناوگان دیزلی برون شهری اقدام نماید. وزارت نفت مکلف است ناوگان دارای اولویت را طی ۳ ماه پس از ابلاغ این قانون تعیین نماید. آیین‌نامه اجرایی این تبصره توسط سازمان برنامه‌بودجه کشور با همکاری وزارتخانه‌های نفت، راه و شهرسازی و کشور پیشنهاد و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.</p>	<p>بند «ب» تبصره «۱۴»</p>	<p>۱۷</p>

ردیف	عنوان بند و تبصره	متن
۱۸	بند «ج» تبصره «۱۷»	کلیه دستگاه‌های موضوع ماده (۲۹) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران از جمله نهادهای عمومی غیردولتی و بنیادها که به هر شکل از افشار آسیب‌پذیر حمایت می‌کنند، مکلفند تمامی حمایت‌ها و کمک‌های خود را با لحاظ محرمانگی آن به تفکیک شماره ملی فرد دریافت‌کننده حمایت، از طریق مرکز ملی تبادل سرویس (ان.آی.ایکس) با استعلام از طریق شماره ملی در اختیار پایگاه اطلاعات رفاه ایرانیان وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی قرار دهند. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خصوصی و دولتی مکلفند تسهیلات قرض‌الحسنه پرداخت شده را به تفکیک شماره ملی در سامانه مذکور ثبت بنمایند و هرگونه پرداخت بر مبنای اطلاعات مندرج در این سامانه خواهد بود. برخورداری هزینه‌های حمایتی پرداختی مؤسسات خیریه غیردولتی و خصوصی به اشخاص، از معافیت‌های مالیاتی بند «ط» ماده (۱۳۹) قانون مالیات‌های مستقیم علاوه بر بر تکالیف موضوع این ماده، (۴۷) منوط به اطلاعات آن در سامانه مذکور است. وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مکلف است امکان ثبت اطلاعات انجام شده و همچنین استعمال استحقاق‌سنجی افراد را برای مؤسسات خیریه مردم‌نهاد با رعایت محرمانگی اطلاعات فراهم نماید.
۱۹	بند «د» تبصره «۱۷»	وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی موظف است ضمن بروزرسانی داده‌ها، دو بار در سال با اتکا به داده‌های متقن و ثبتي پایگاه اطلاعات رفاه ایرانیان نسبت به شناسایی گروه‌های مشمول حمایت و اعلام حذف گروه‌های پردرآمد از حمایت‌های یارانه‌ای اقدام نماید. کلیه دستگاه‌های اجرایی ماده (۲۹) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران از جمله بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، فرماندهی انتظامی، سازمان ثبت احوال کشور، سازمان بورس و اوراق بهادار، سازمان ثبت اسناد و املاک کشور و پزشکی قانونی موظف به همکاری و ارائه اطلاعات به‌صورت برخط، مستمر و رایگان به وزارتخانه مذکور بوده و مکلفند تا فرایند استحقاق‌سنجی متقاضیان را با بهره‌برداری از شاخص‌های پایگاه، تحقیق، هدفمند و اثربخش نمایند.
۲۰	بند «و» تبصره «۱۷»	سازوکار و ساختار قیمت‌گذاری دارو و ملزومات پزشکی در بسته بیمه پایه و تعرفه خدمات دارویی همانند سایر خدمات تشخیصی و درمانی براساس سازوکار تعیین شده در بند «الف» ماده (۹) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور تعیین خواهد شد.
۲۱	بند «ح» تبصره «۱۷»	تأمین تا صد درصد (۱۰۰٪) هزینه درمانی مشمولان مواد (۱۲) و (۱۳) قانون جامع خدمات‌رسانی به ایثارگران، براساس سطح‌بندی خدمات مورد نیاز جامعه هدف متناسب با نوع ایثارگری و درصد جانبازی ارائه می‌گردد. آیین‌نامه اجرایی این بند توسط سازمان برنامه‌بودجه کشور (مسئول) و بنیاد شهید و امور ایثارگران، حداکثر ظرف مدت سه ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون پیشنهاد و به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.
۲۲	جزء «۱» بند «ج» تبصره «۱۸»	منابع مالی موضوع این تبصره با عاملیت صندوقی تحت عنوان صندوق پیشرفت و عدالت در سطح ملی و استانی و یا عقد قرارداد سپرده‌گذاری صندوق مزبور با سایر مؤسسات عامل قابل اقدام است. اساسنامه صندوق مزبور بدون ایجاد ساختار جدید از طریق اصلاح اساسنامه صندوق کارآفرینی امید به پیشنهاد معاون اجرایی رئیس‌جمهور، سازمان برنامه‌بودجه کشور، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، وزارت کشور، وزارت امور اقتصادی و دارایی و معاون علمی، فناوری و اقتصاد دانش بنیان رئیس‌جمهور، حداکثر طی دو ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون تهیه و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.
۲۳	جزء «۴» بند «ج» تبصره «۱۸»	وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی موظف است نسبت به ایجاد و تکمیل نظام جامع اطلاعات بازار کار و سامانه‌های مربوطه به‌نحوی اقدام نماید که برنامه‌ها و تسهیلات پرداختی موضوع این تبصره از زمان درخواست متقاضی یا شروع اجرای اقدامات تا زمان بهره‌برداری و تحقق اهداف از پیش تعیین شده، قابل رصد و پایش و گزارش‌گیری برخط باشد.
۲۴	جزء «۵» بند «ج» تبصره «۱۸»	مسئولیت نظارت میدانی اجرای تبصره برعهده وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و نظارت عالی برعهده سازمان برنامه‌بودجه کشور با همکاری وزارت کشور می‌باشد.
۲۵	جزء «۶» بند «ج» تبصره «۱۸»	وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مکلف است با همکاری سازمان برنامه‌بودجه کشور و وزارت کشور گزارش عملکرد این تبصره را هر سه ماه یکبار به کمیسیون‌های برنامه‌بودجه و محاسبات، جهش و رونق تولید و نظارت بر اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی و اقتصادی مجلس شورای اسلامی و دیوان محاسبات کشور ارسال نماید.

جمع‌بندی

براساس بند «۳» ماده (۱۳۱) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس، لوایح قانونی که از طرف دولت به مجلس پیشنهاد می‌شوند، باید دارای موادی متناسب با اصل موضوع و عنوان لایحه باشند. بنابراین، احکام مندرج در لایحه الحاق (۳) باید اولاً، واجد جنبه مالی باشند و ثانیاً، ماهیت غیربودجه‌ای باشند.

علی‌رغم اینکه برخی از احکام مندرج در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲، فاقد ماهیت بودجه‌ای بوده، در لایحه الحاق (۳) درج نشده است. لذا در این گزارش ضمن احصای این موارد، بر این مسئله تأکید می‌شود که باید در خصوص الحاق چنین احکامی در لایحه الحاق (۳) تعیین تکلیف شود تا در لوایح بودجه سال‌های آتی نیازی به تکرار آنها نباشد.

یکی از چالش‌های نظام بودجه‌ریزی در ایران، احکام متعددی بوده است که هر ساله در قوانین بودجه تکرار می‌شوند. تکرار این مفاد، زمینه‌ای برای ناکارآمدی بودجه شده است. طبق اصل پنجاه‌ودوم قانون اساسی بودجه، سالیانه است و طبق اصل شصت‌وپنجم قانون اساسی ترتیب رسیدگی به آن را آیین‌نامه داخلی مجلس تعیین کرده است. لایحه بودجه نباید مشتمل بر احکام دائمی و یا غیربودجه‌ای باشد. ماده (۱۸۲) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس اصلاحی سال ۱۴۰۱ اتخاذ تصمیمی است که می‌تواند از تکرار هر ساله برخی از مفاد قانون بودجه سال‌های قبل جلوگیری کند. بخش احکام لایحه بودجه سال‌های آتی، باید صرفاً با درج احکام بودجه‌ای تعریف‌شده در ماده برنامه و بودجه قانون مزبور تهیه و تصویب شوند.

منابع و مآخذ

۱. م. فراهانی، ک. کدخدامرادی، م. منصوریان، ع. هادی زاده، م. نورایی و ا. کشتگر، حقوق بودجه: تحلیل نظام حقوقی حاکم بر تهیه، تصویب و تغییر بودجه در آینه قانون اساسی و رویه شورای نگهبان، تهران: انتشارات پژوهشکده شورای نگهبان، ۱۴۰۰.
۲. م. برزگر خسروی و ا. بامتی طوسی، بررسی قوانین بودجه (۱): بررسی موردی میزان احکام تکراری قانون بودجه سال ۱۴۰۱، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، تهران، ۱۴۰۱.
۳. م. مصدق، اصول قواعد مالییه در ممالک خارجه و ایران: قبل از مشروطیت و در دوره مشروطه، تهران: نشر و پژوهش فروزان روز، ۱۳۷۷، ص ۸.
۴. ی. مزروعی ابیانه و دیگران، بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور (۴۳): از منظر حقوق عمومی، مرکز پژوهش‌های مجلس، تهران، ۱۴۰۱.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir